

Д-р. Валъри Брет, Център за развитие на предприемачеството и регионалната икономика (CEDRE)

Проф. Бил О'Горман, Център за развитие на предприемачеството и регионалната икономика (CEDRE), Бизнес факултет, Технологичен институт Уотърфорд

*Този проект се финансира с подкрепата на Европейската комисия.
Настоящата публикация отразява виждането единствено на автора и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да било използване на съдържанието се в нея информация.*

Проект Развитие на иновациите и предприемачеството в европейските региони (FIERE) активно застъпва концепцията, че в рамките на регионалните икономики местните общности, публичните организации и предприятията с нестопанска цел трябва да бъдат по-предприемачески ориентирани и иновативни в начина, по който организират своята дейност и предоставят услуги на своите клиенти. Предприятията и социалните предприемачи имат много общи черти и качества, като предприемането на инициативи, свързани с образование и обучение могат да бъдат от полза както на тях, така и на лицата, работещи в техните организации да бъдат по иновативни, креативни и предприемачески ориентирани. Проект FIERE има за цел да подпомогне местните общности и регионалните икономики, като по-специално се фокусира върху развитието на предприемачески и иновативни умения и качества на управляващи, ръководители, администратори, лица ангажирани с подпомагане развитието на предприятията, обществени лидери и предприемачи, основатели на обществени и социални предприятия и организатори/ ръководители на местни организации, които работят в обществена полза.

Разработването на обучителна програма, която обхваща всички аспекти на повишаването на иновативните и предприемачески умения, представлява сериозно предизвикателство. Независимо от това, ключовите дейности, върху които ще се фокусират партньорите по проекта, включват:

- (i) Идентифициране на местни, обществени и регионални организации, които да бъдат привлечени за участие по проекта,
- (ii) Разработване на анкета, която ще бъде използвана за идентифициране на нуждите от обучение на въпросните местни, обществени и регионални организации във връзка със създаване/усъвършенстване на умения по предприемачество, иновативност и креативност; и
- (iii) Разработване на обучителна програма за лицата, които ръководят, подкрепят, работят или стажуват в местни, обществени и регионални организации.

Йоханисън (1991) предлага концепция за класификация на образованието по предприемачество, в чийто фокус трябва да бъде защо предприемачите осъществяват

дейност (ценности, мотивация), какво е необходимо предприемачите да правят (знания), как ще го постигнат (способности, умения), кого трябва да познават (социални умения, мрежи) и кога е подходящо да действат (опит и интуиция).

Образованието по предприемачество зависи от етапа на предприемаческия процес, тъй като обучаемият ще има различни нужди по време на различните етапи на развитието и напредъка на процеса от момента на възникване на предприемаческата идея (Хенри и др., 2005). Осъзнаването на разликите, вида или целите на обучаемите, когато става въпрос за образование по предприемачество до голяма степен следва да предопределя подхода и съдържанието на учебната програма. Горман, Ханлън и Кинг (1997) изтъкват важността, която има съгласуването особеностите на студентите, учебната програма и педагогическия поход с цел осигуряване на ефективност и приложимост на самото обучение.

Образователните програми по предприемачество често възприемат два основни подхода, които се състоят в *обучение за* предприемачество и *обучение по* предприемачество. Обучението за предприемачество се осъществява предимно о конвенционален начин чрез лекции, курсови работи и изпити, докато обучението по предприемачество цели да предостави знания и умения, които да подготвят студентите да действат като предприемачи (Фостър и Лин, 2003). При преглед на съществуващата литература, основните категории, върху които образованието и обучението по предприемачество (Джеймисън, 1984; Хенри и др., 2005) трябва да се фокусира, са:

1. Образование *за* Предприемачество: Осведоменост, образование, основни аспекти на стартирането и управлението на собствен бизнес, основани на теория.
2. Образование *по* Предприемачество: Подкрепа на нови или потенциални предприемачи за усвояване на практически умения.
3. Образование *в* Предприемачество: Обучение.

Съществува нарастващ обем литература и мнения по въпросите на образованието по предприемачество. Ясно е, че подходът зависи от перспективите, ценностите и целите на индивида и околната среда, както професионално, така и в културно отношение. Във връзка с реализацията на проект FIERE, състава на консорциума по проекта и

очакваните характеристики на обучаемите, от съществено значение ще бъде да се оцени равнището на съществуващи знания и разбирания по отношение на предприемачеството и как това ще повлияе върху усвояването на нови знания по време на изнасянето на учебната програма. Поради международния европейския характер на програмата, може да се окаже необходимо да се включи оценка на влиянието на националните културни особености върху ученето и възприемането, вярванията и мнението на обучаемите по отношение на предприемачеството и обучението по предприемачество (Фостър и Лин, 2003). Осигуряването на информация относно квалификацията, опита и целите на обучаемите ще спомогне за установяване на това какво трябва да съдържа учебната програма, както и какви следва да бъдат резултатите от обучението. Въз основа на направения литературен обзор, Табл. 1 представя преглед на потенциалното съдържание на обучителния курс, критериите за подбор на участници в обучението и обучителната среда, които могат да бъдат взети предвид от консорциума по проект FIERE при изготвянето и изнасянето на обучителна програма по предприемачество, предназначена за социални предприемачи, ръководители/служители (и стажанти) в местни и обществени организации и клубове, както и държавни служители.

Таблица 1: Потенциално съдържание на обучителния курс, критерии за подбор на участници в обучението и обучителна среда

Потенциално съдържание на обучителния курс	Критерии за подбор на участници в обучението	Обучителна среда
Следва да бъде обърнато внимание на важността от изграждането на мрежи, вкл. социални, и необходимостта индивидите да бъдат социално активни, за да се възползват пълноценно от предоставилите им се възможности (Сундин и Тилмар, 2008).	Фаза на превъзпитание. Участниците в курса трябва да бъдат изправени пред собствените си предубеждения относно предприемачеството, предприемачите и предприемаческия процес. Наред с това, те трябва да бъдат насърчавани да са различни, креативни и да изразят своята индивидуалност (Караянис, Еванс и Хенсън, 2003).	Обучението трябва да бъде проведено в среда, която позволява проявата на креативност, иновации и самостоятелно мислене. Участниците в курса трябва да се чувстват „в свои води“ (Караянис, Еванс и Хенсън, 2003). Това означава малки по размер групи от обучаеми и компетентни обучители.
Програмата трябва да посрещне нуждите на обучаемите и да способства за повишаване на техните умения. Обмислете провеждането на предварително изследване на възприетията относно учебния процес, персоналните характеристики и съществуващото равнище на уменията сред обучаемите преди стартиране на курса.	Обучението трябва да бъде ориентирано към увеличаване на броя на хората, които имат достатъчно знания относно малкия бизнес, за да могат да го възприемат като възможност за кариерно развитие на даден етап от своята бъдеща кариера (Джеймисън, 1984), както за себе си, така и в по-голяма степен да могат да предадат този стремеж на други хора.	Регионалният контекст е от съществено значение, т.к. регионалните мрежи могат да осигурят доброволци, като напр. опитни бизнесмени и успели предприемачи, които са мотивирани и желаят да играят ролята на ментори, съветници и обучители.
Следва да се акцентира сериозно върху мотивацията и предприемаческия дух като съставна част от курса (Таатила,	Следва да бъде проведено проучване на участниците преди записването им за курса с цел идентифициране на техния	Елиминирайте структурните и фактическите бариери пред гъвкавостта и стимулите пред

Литературен обзор – Резюме

<p>2010).</p> <p>Разпознаване на благоприятните възможности: Способността да бъдат откривани и развивани бизнес възможности често се смята за едно от най-важните умения на успешните предприемачи (Ардичвили, Кардозо и Рей, 2003; Шейн и Венкатараман, 2000).</p> <p>Подход, който насърчава участниците в курса да представят свои идеи или проблеми и да го използват за развиването/ разрешаването им – използва се като програма за подпомагане на предприемачите.</p>	<p>опит, знания и мотивация. Спиър (2006) в своето проучване относно социалното предприемачество изтъква, че съществуващата квалификация под формата на участие в семейния бизнес или собствено бизнес начинание е благоприятно за ученето и възприемането по време на курса, като по този начин способства за повишаване на неговата ефективност.</p> <p>Голяма част от обучението по предприемачество се гради на опита. Това означава, че сложният процес, при който предприемачите се учат от своя опит следва да бъде взет под внимание при усилията ни да подобрим своето разбиране за обучението по предприемачество. Това е свързано с идентифициране на предходното обучение и съществуващия опит на потенциалните участници в курса. Отгук идва и важността на ученето чрез практика или опит за успеха на учебната програма.</p> <p>Участниците в курса трябва да имат власт или влияние в своите организации, за да имат възможността да предизвикат или насърчат организационна промяна.</p> <p>Участниците в курса трябва да бъдат „местни или регионални шампиони“ със силно желание да спомогнат за икономическото, социалното и общественото развитие, напредък и устойчивост.</p>	<p>иновациите, сътрудничеството и взаимодействието чрез осигуряване на средства и стимули за инициране на предприемачески проекти, както и чрез развитие на предприемачески климат (Йоний, 2010).</p> <p>Организационната структура на програмата трябва да бъде плавна, позволявайки по-добра комуникация и взаимодействие между обучаеми и обучители, като отношенията между тях трябва да бъдат по-гъвкави и по-малки йерархични (Йоний, 2010).</p>
--	---	--

По отношение на нестопанския или доброволческия сектор, обучението по предприемачество се усложнява поради факта, че желаният резултат се изразява не в създаването на предприемачи, а във възпитаването на предприемачески дух. Ето защо, основният резултат от обучението следва да бъде свързан с повишаване на знанията и увереността на индивидите. Кокс (1996) застъпва мнението, че увереността и ефикасността са от жизненоважно значение за създаването и повишаването на усещането на предприемачески дух, както и за създаване на възможности за достъп до собствените предприемачески умения (Хенри и др., 2005). Така, всяка учебна програма по предприемачество, предназначена за социални предприемачи, доброволчески организации или държавни служители трябва широко да застъпва пробуждането и укрепването на тези умения.

Библиография

Ardichvili, A., Cardozo, R., Ray, S. (2003) A theory of entrepreneurial opportunity, identification and development, *Journal of business Venturing*, 18 (1), pp105-123.

Carayannis, G, E., Evans, D., Hanson, M. (2003) A cross-cultural learning strategy for entrepreneurship education: outline key concepts and lessons learned from a comparative study of entrepreneurship students in France and the US, *Technovation*, 23, pp.757-771.

Cox, L.W. (1996) The goals and impact of educational interventions in the early stages of entrepreneur career development, *Proceedings of the Internationalising Entrepreneurship Education and Training Conference*.

Foster, J., Lin, A. (2003) Individual differences in learning entrepreneurship and their implications for web-based instruction in e-business and e-commerce, *British Journal of Educational Technology*, Vol. 34, No 4, pp.455-465.

Gorman, G., Hanlon, D. and King, W. (1997) Some research perspectives on entrepreneurship education, enterprise education and education for small business management: a ten year literature review, *International Small Business Journal*, Vol. 15 No. 3, pp. 56-78.

Henry, C., Hill, F., Leitch, C. (2005) Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part I, *Education and Training*, Vol. 47, No2, pp.98-111.

Jamieson, I. (1984) Education for enterprise, in Watts, A.G. and Moran, P. (Eds), CRAC, Ballinger, Cambridge, pp. 19-27.

Johannisson, B. (1991) University training for entrepreneurship: A Swedish approach, *Entrepreneurship and Regional Development* Vol.3 (1), pp.67–82.

Shane, S. and Venkataraman, S. (2000) The promise of entrepreneurship as a field of research, *Academy of Management Review*, 25(1), 217–226.

Spear, R. (2006) Social entrepreneurship: A different model? *International Journal of Social Economics*, Vol. 33, No 5/6, pp.399-410.

Sundin, E., and Tillmar, M. (2008) A Nurse and a Civil Servant, change institutions: Entrepreneurial processes in different public sector organizations, *Scandinavian Journal of Management*, Vol. 24, pp.113-124.

Taatila, P. V. (2010) Learning entrepreneurship in higher education, *Education and Training*, Vol. 52, No1, pp.48-61.

Younhee, K. (2010) Stimulating Entrepreneurial Practices in the Public Sector: The Roles of Organizational Characteristics, *Administration and Society*, August, 4, 2010.